

Петро Медвідь

Захранка, што не спасить

Жолобаніч Міро. 2021. *Захранка*. Пряшів: Сполук русиньскых писателів Словеньска, 88 с.

В рамках днешньої русиньской літературы, а нелем на Словакії, є мало авторів, котры пишуть прозаічны творы. У векшыны припадів стрічае ся лем з русиньсков поезійов, хоць і днесь суть писателі, котры пушають ся до тых «довшых» літературных форм.

Покля бы сьме оціньовали прозаічну літературу за остатніх тридцять років, пак на русиньскый Олімп бізовно належить Марія Мальцовска, котра, не быти хвороты, могла нашу літературу, мам надію, збогати іщі о многы далшы творы. Література Мальцовской, дозволю собі твердити, не

є лем літературов провінції, малого народа, але є літературов світовов. Покля бы рішыла писати наприклад в словацькім языку, я пересвідченый, же бы сьме о ній чули в інших контекстах, і омного веце.

Єдным із остатніх «новообявлених» прозаіків, мінімално про мене, але думам, же і в шыршім русиньскім літературнім контексті, є Александер Хуст, властным меном Александер Купар, писатель з Підкарпатя, котрый довгы роки жыв у мадярьскім екзілі, і якраз там му была у 2020-ім році выдана книга під назвов *Новелы, Юморескы*.

Хуст вказує ся вдяка тій публікації як зрілий автор, котрый знать на-рабляти з языком, визнать ся в жанрі, котрым пише, і мож лем банова-ти, же аж в таким высокім віці (народжений у 1934-ім р.) появляють ся русиньському читательови окремо позбераны і надрукованы його тексты (у 2015-ім р. была выдана його книжка *Новелы*).

Зато з великым потішіньом хопили сьме до рук книжку Міра Жолобаніча з назвов *Захранка*, котру в 2021-ім р. выдав *Сполук русиньскых писателів Словеньска*. Потіха была з того, же видаватель обіцяв прозу, наведе гуморескы.

Міро Жолобаніч

Міро Жолобаніч (1956 р.) в русиньскых кругах, котры суть заінтересо-ваны в русиньській літературі, не є новым меном. Має за собов публікації написаны по словацькы, і од 2017-го р. мав книжки публікованы по ру-синьскы. Став і лавреатом 7-го рочника Літературного конкурзу Марії Мальцовской, котрый проходив у 2020-ім р.

Но дотеперь сьме были звикнены на то, же його творчость была ос-нована на короткых афорізмах, фіглях, котры все доповнив своїм ри-сунком. Його остатня книжка *Захранка* є першов пробов писати довшы прозаічны творы, котры у *Слові зоставителя* Кветослава Копорова оз-начіла за гуморескы.

Од гуморескы до феєтону і назад, або о неєднотности

Книжка *Захранка* обсягує девятнадцять короткых творів. Нажаль, публі-кація діє на читателя неєднотно, даколи нелогічно, а то такой з веце причін.

У вісемнадцятьох короткых літературных творах читатель стрічать ся з головным геройом – розповідачом, котрый з першой особы описує да-якы історії, котры мають быти гуморны. Концепт перерве твор з назвов *Жажда*, де Жолобаніч є лем тым, котрый збоку позорує і описує сітуа-цію, котра є повязана з іншым геройом, чоловіком, котрый прийде до рештаврації. Покля бы таких оповідань было веце, і были перемішаны в книжці, припадно творили дві окремы части книжки, не была бы з тым жадна проблема. Єдна «сирота», котра ся в цілій публікації нашла, діє на

читателя дакус чудні, і хыбу бы ем не видів у автора, але в редакційній роботі над книжков.

Вопросом є і то, ці вшыткы творы, котры ся до книжки дістали, суть реално гуморескы. В дакотрых досправды бракує жарт, завершіня, а докінця і веселость.

Гумореска наведе не звыкне цілити на важны явы в жывоці общества ці чоловіка, але скоріше концентрує ся на баналности, з котрых знать острым пером вытягнути гумор. Баналностьов бізовно не є наше рабство на матеріалных річах. Є то цілосвітова проблема конзумного общества, котра має свої дослідкы наприклад і в животнім оточіню, глобалнім отепльованю. Баналностьов не є ани проблема, же є все веце родічів, котры уж допереду думают на «будучу карьеру» своїх дітей, і так по школі іщі діти мусять ходити на мільон кружків, курзы, доучованя, што многым дітям запричинює стрес, а нераз і важны проблемы.

Лемже якраз того описує оповіданя з назвов *Отрокарьство* (рабство), де ся автор задумує над тым, ці доба рабства вже минула, або ся змінила лем його форма і обсяг. Но не мусиме ся довго задумовати над тым, ці то належить до гуморескы або ніт. Бо форма того твору ясно вказує, же *Отрокарьство* є скоріше феетон, як гумореска.

Лемже ту знова видиме даяку неедность того, чого зборником має быти *Захранка* Міра Жолобаніча. Покля мало іти лем о гуморескы, котры суть читательови обіцяны, пак до книжки феетон не мав іти. Чім не хочеме повісти, же тема, а часточно і форма, яков то є написане, є *a priori* плана. Ніт, є актуална, буде актуалніша штотраз веце. Лем є дакус мімо контекст цілої публікації.

Дакус нееднотным, непродуманым є і сам головний герой векшыны творів – розповідач. Тот у дакотрых оповіданях пише о тім, як із женов рішыть того або тамто і буде на тім історію твору, покля в оповіданю *Самота* є опущеным пензістом, котрый не має з кым побісідовати, аж мусить іти до доктора, бо холем з тым мож побісідовати і він вас не може не выслухати. Де в тім оповіданю счезла жена, то ся читатель не дізнає.

Фіглі фіглями, а палінка не є вшытко

Покля будеме бісідовати о книжці *Захранка* як о зборнику гуморесок, уж з попереднього нам выходить, же то не суть лем гуморескы, котры нашли

ся в книжці. А не іде лем о феетон. Даколи має читатель чутя, же то не суть гуморескы, але довгы поскладаны фіглі, котры собі бісідуюме меджі собов.

Тот самый фігель бы ся дав повісти в трьох речінях, але знаме таких розповідачів фіглів, котры то не докажуть і будуть коло того бісідовати тілько, же кедь ся прийде ку поінті, уж ся ани ништо не засміє. Не жебы поінта не была смішна, але слухач, в тім припаді читатель, уж є знуджений, головно втогды, кедь поінту знаме выдедуковати уж по першых речінях. Так є то, нажаль, і в дакотрых припадах Міра Жолобаніча.

Як далшу проблему видиме повторення фіглів, котры автор сам уж схосновав інде в тексті. В оповіданю з назвов *В мясарни* головный герой собі выслухать вшыткы тіпы шункы, котры існують, бо продавачка му все нукать дашто інше, як він хоче. В обмінений формі тот самый фігель схоснує в оповіданю *Жажда*, де є зясь пролема з пивом, і пак з далшым напоєм. Двараз повтореный фігель уж не є фігльом, наведе, тот фігель ани не быв оригінальный і деякы телевизны «сценкы» на тоту тему уж якбач видів і сліпый.

Не мож не спомянути і далшу проблему гумору Міра Жолобаніча. Тов проблемов є алкоголь. Читательови ся до рук діставають оповіданя, в котрых головный герой сидить в корчмі з камаратами і пе пиво з боровічков, в суботу собі дополідне купить фляшку боровічки, котру такой вонка выпе, а *Мітла людства*, як має назву і єдно оповіданя, стає лем гуморнов сітуаційов зо жывота, кедь еден притягне того другого знова раз з корчмы домів ку жені – пяного.

Ніт, не маме нич проти того, жебы в текстах нашов ся і алкоголь. Він ту є, є коло нас, і заперати собі передтым очі нетреба. Не будеме брати до увагы ани русинський контекст, в котрім бы якбач писателі нашой будительской літературы перевертали очі, кедьже покы они писали о проблемі алкоголізму, так лем в тім смыслі, же людей од того одгваряли і звертали на то увагу як на велику проблему нашого селяньского населіня.

Проблемов є то, кедь ся на алкоголі будує гумор довкола в многих творах той самой книжки. І ту ся видить, як кебы автор без того, жебы не спомянув корчму, пиво, боровічку, не знав ся дале рушати, не знав дати іншый контекст гуморній поінті, котру хоче в оповіданю мати. При тім головный герой – розповідач, не явить ся як алкоголік, што бы іщі якось давало цілому тексту книжки смысл і концепт.

Палінка не є вшытко, а уж абсолютно не в рамках гумору. Будовати на ній довкола, є нудне, а про многих ани не смішне. Кебы ся посмотрив на

проблему алкоголізму даякого героя в книжці, і дав тому гуморну поінту, але єдночасно то знав зробити так, жебы ся над тым чоловік задумав, была бы то «іншака кава».

Текст без крыл

Писати прозаічны творы не є легко. Обще писати літературны творы не є легко. Лемже при довшім, прозаічнім творі, дакус веце як при поезіі, треба думати і на то, жебы читатель мав перед собов пlynучій текст, котрый го інтересує читати од початку аж до конца. І жебы мав перед собов богатый текст.

Нажаль, тексты Міра Жолобаніча в його першій по русиньскы выданій прозаічній публікації в многих припадах не пlynуть. Суть якбы поліплены, бракує їм штонавеце то, што бы мало літературну вартость, а не были то просто бісідованы фіглі у выдрукованій верзії. Оно ся то може добрі слухати, але тяжко ся то читать.

Автор є барз бідный і на богатость тексту в тім смыслі, жебы то не був лем «повинный» опис сітуації, через котру ся ку даному фіглю дістанеме. Бракує штось, што з того зробить гумореску, што з того зробить літературу, бракує штось есенціалне, што втягне чоловіка до діі, прикує го ку тексту, поможе ся му перенести в думках до той історії і стане їй частьов.

В текстах Жолобаніча ся не дізнаме майже о ничім довкола нього, не выпрофілує ся ани головный герой, ани далшы герої оповідань, і зіставать нам штось абстрактне, нигде не засаджене. Зіставать нам текст без крыл. Лемже без тых крыл текст не може підняти ся і з легкостьов пташка влетіти до души і думаня читателя. Шкода.

Што до тексту, хотіли бы сьме іщі звернути увагу на пару проблем, котры вже не будуть проблемов аж так автора, як языковой редакції. Язык текстів є бідный. Русиньскый язык має много сінонімів, але текст їх не хоснує. Роблено як кебы подля єдної шаблони, в котрій ся страчать розділ меджі авторами.

Кедь ся з дачого можеме тішыти, в рамках богатства русиньского языка в порівнаню із словацькым языком, але і далшыма славянськыма языками, котры то таксамо стратили, то прекрасный вокатів. Ословліня чоловіка на то становленов одмінов. Прінціп вокатіву ся раз в тексті дотирмує, раз не дотирмує. Величезна шкода і далша неедноственность тексту.

На то, же головный герой мае быти пензіста, котрый ходить за камаратами по корчмах, із женов ся вадить, і не вызерать, жебы мав быти даяким інтелектуалом, дакотры языковы формы хоснованы в тексті читательови прийдуть, як кебы писав шляхтіч. Неприродны формы, котры «нормальный» пензіста хосновати не буде. Русиньскый язык мае, знова на розділ од словацького языка, котрый собі сохранив лем єдну, дві уровни. Вышшу і низшу. З тьма знаме добрі працювати. Є інше, кець бісідує доктор, а інше, кець бісідує обычайный чоловік. Кець є розповідачом обычайный пензіста, пак дакотры высловы в книжці прийдуть як неприродна конштрукція, котра тексту шкодить. Бо хоснований язык в многих припадах не є языком людей.

Єдным з остатніх, што на тексті перешкоджать, бє до очей, і абсолютно одходжать од русиньского читателя з інших країн як Словакія, є до блуду словакізмів, котры не суть потрібны, бо русиньскый язык мае скоро на каждый в тексті хоснований словакізм своє слово, кець не два. Фразеологічны споїня, котры суть калково перевзяты із словацького языка, але в русиньскім контексті не фунгують, а уж нияк їх якбач не порозумить читатель поза Словакію, суть далшов проблемов, котров текст веце стратить, як здобуде.

Поміч глядаме дале

В *Слові зоставителя* є высловлена надія, же книжка Жолобаніча, котра мае назву із словацького сленгового слова на означіня санітки скорой здравотницькой помочі – *Захранка*, буде таксамо сімболічно помочов в тых неблагых часах і приведе нас ку оптимістичнішим думкам.

Нажаль, *Захранка* Міра Жолобаніча не спасить ани нас, ани русиньску прозаічну творчость. Тым не хочеме повісти, же автор є марный. То бы сьме собі не дозволили. Лемже авторови треба іщі в прозі дашто перескакати, треба, жебы го хтось вів, а головно му треба добру редакчну роботу.

Но ани здалека то не є безнадійне. Хоць мае автор высший вік, треба собі спомянути на Александра Купара, котрому перша книжка новел вышла, кець мав 81 років. Часу доста.